

СПОРТ
Яхъашка дакъа лаьцар
вай мехкахоша

16

ИАЛАМ ЛОРАДАР
Хъанна кхоачаргья
«Экологи — хIаране
гIулакх» яха преми?

15

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№14 (12591)
Бекарга
бутт,
13 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

МЕХКА ВАХАР

Наха низ бара духьала
къовсам лоаттабар

2

ДЕШАР

ГалгIайче кийчлуш я
«Коталон диктант»
язде

4

УНАХЦИЕНО

Гаьлено деча зенах,
дийцар берашта

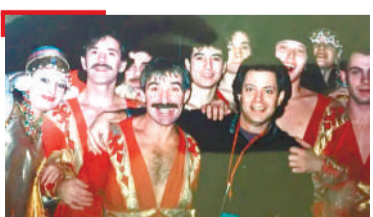
6

МАРХИЙ БУТТ

Езача ханах
дийцар студенташта

8

ЦИРК

Майрача наьха
ловзараш

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

БIухой кхувш ба

Болама юкъебахар къона эскархой

7

Дайхен лорбой

2023-ча шера эскаре
гIабехача кагирхоша
эггара дукхагIа телаш
дола хаттараш

5

Полице кхо болхло велар, Галгайче террористашца дла-юха герз детташ

Газданаькъан Ахьмад

Даяжача бийсан, хьалхагга терроризма духьалара операци дIахьош хиннача МагIалбика районе, латар нийсделар, цига кхоь полице болхло вийра, кхы а ворхIнена човнаш а хилар.

Хоам бу, Заьзганаькъан-Юрта латгача цIагIа, Россе ФСБ ГалгIайчен МВД-ца цьхана, иштта Росгварде болхлой шоашца а болаш, го баьбар ГалгIайи Хирийи ДПС лаятгача полице болхлошта герз деттараш лоаш хиннача террористашта.

Ала деза, цу хана наькъа патрулни гIулакха тIарча шин болхочунна човнаш яьар.

Даяжача бийсан, герз дIа-юха детташ, ГалгIай Республице ГIолла йолча МВД полице даькъ тIа тIахьожам бу, бекарга бетта 22-ча дийнахьа 31 шу доалаш хинна Ховтанаькъан Башир а цунца командировках хинна кхы ши саг а велар. Човнаш хинна полице кхо болхло халача хьале ва, йоах.

Гаядало, хьалхе а кIалхарбаьха, кхычыхьа дIабигабар террористаш гучаьнанача моттиге бахаш хинна нах.

Наха низ бара духьала кьовсам лоаттабар

Султиганаькъан Йоакъап

Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Гаялас кулгал деш, йоккха кхетаче дIайихьар Магасе.

Дувца оттадаь кергтера дош дувзаденна дар, республикера хьал тоадарца. Республикан кулгалхочо белгалдир, «Волга-14» яхача МагIалбикерча наькъ тIара хьал лорадеш латгача посте чухьелла зуламхой хьалувца беа, аьнна. Мехкарча хьакимаша, бахархоша тахан шоашта могоар ду, терроризм яхача доккхача зулама лар республикера хоадае гIерташ. «Вай мехкара хьал толхаде гIерташ бола моастагIий ба, цу блехача гIулакха тIехьалаттараш. ХIетта кхийнача кагирхой кхетам цу хIаман тIехьа дикка дIачIоагIбенна боацилга кхетадеш, уж ба зуламхоша цу зуламерча хIаманна юкьекхув-

лараш. Царга ладийгIе, шоай вахар кегадеш, дIаух кагирхой. Из блеха гIулакх доаржадераша кхетадац шоай дин, харцача уйлашца нах тувлабеш, хьабоагIа моастагIий ба уж», — белгалдир Мехкадас.

Цу наькъ тIа мел баьнна-раша, шоашта доагIаш дола талазар дIаэцаргда! «Уж нах кьайлакхухьаш, царна гIо деш, дIа-хьа кхувлаш мел хинна-раш, цар оагIув хьаллаьцарех ба, цунга хьежжа, «Терроризм» яхача статьяна юкье чуболх уж», — белгалдаьккхар республикан кулгалхочо.

Кьаман маьрша вахар лорадеш латгача болхлошта чухьелхаш, хьабоагIа уж нах. «Полице болхлой, кхыбараш санна, шоашта тIадехка декхараш токхаш кьахьегаш латта нах ба. Да, нана, шоай дезалаш кхаба, атга боаца болх беш, латт уж нах. Уйлаш кегаенна лела террористаш уж маьрша болхлой

боабе ух. Из гIулакх вай мехка чакхдаргдац, хIара зуламхо-чо шийна доагIар дIаэцаргда! Тахан вай дерригаш, цхьа барт болаш, оарцагIдала дезаш хьал да из! Берригача террористий тIехьара никь цхьатарра ба! — дийцар Мехкадас. — Укх езаца мархий хана, кагирхой тувлабеш, мехкара хьал толхаде, кегаде гIерташ, кхест моастагIий. Ер дин хьаэтгача хана денз, вай даьша харцыхьа, блеха никь ба, яхаш, духьале яьчча тайпара, духьале еш дIагIоргда вай терроризма», — белгалду Мехкадас. Келаматанаькъан Махьмуд-Гаялас дийцар, таханара ха, ший цIена дин леладеш, нийсача оагIорахьа ший Далла гIулакх деш, дIаваха массе оагIорахьара аьттув болаш я, аьнна. ХIара урам тIа хIана дац аьнна, маьжди-гаш да, нийсадар хьалхадоа-хаш бола дийша нах шортта ба республике. Балха моттигаш-

ка ламаз де аьттув хургбараш юкьедоаладаьд. «Вай цхьабо-ла кагирхой Даьхен гIулакха, тIема операцин юкье даька ло-ацаш болча хана, тувлабена-раш шоай мехкарча бахархош-та зе де арабаьнна лел. ТIема юкье латте а, шоай ламаз, марха лорадеш, хьабоагIа вай сийдола кьонахий. Тахан, во-ашта могоадох, цар оагIув хьал-лоацаш да вай. Со дог тийша ва, царна юкьера цхьа саг экстремизма хьалхалаттараша кегаверг ма вац, аьнна, хIана аьлча царна бовз нийса никь», — аьлар Мехкадас. — Тахан даггара кьахьегаш да вай, республикан хьал тоаде гIерташ. Хьалбеш латт керда гIишлош, наькъаш, шахьараш, юрташ тоаеш болх дIакхухь. Иштта мохк тоабеш латгача хана, из деррига кегаде арабувларашта доагIаш дола талазар дIадала деза», — белгалдир республикан кулгалхочо.

Шолжа района администраце, эскаре тIахьехарах дийцар

Султиганаькъан Йоакъап

Влаести эскаре тIахьехаш болча нахацара болх дIабахьа безарах, тIема комиссариата, доалахьарча даькъ тIарча кулгалхоша цьхана цу деша терко е езарах дийцар, ГалгIайчен Шолжа района администраце, аьлар «Сердало» газетата цигарча болхлоша.

«ТIема комиссариата викало белгалдир, укх дIабахача кхьаь бетта, тIахьехаш болча наьха каьхаташ таьрахье оалача кепара доахаш дукха болх баь хиларах, цу юкье района тIема-учетни истола болхлошца цьхана статистиках эшаш

бола болх кердаьккхар.

Иштта укх наькъа дIахьош бола болх кампане тIахьехаш дола каьхаташ шийга дIадаларал а совгIа, «Госуслугашка» гIолла а дIадохийтаргда, цу каьхата иштта юридически низ а хургба», — аьннад хьабайтача хоама тIа.

Муниципальни даькъ тIарча кулгалхочун гIончас Щечой Беслана нахага хоам дIакхачийта аьлар, эскаре тIахьехаш болчарна амал дара мел эшаш дола хьалаш хургдолгах. ДикагIдолча эскарашка амал де таро хургья, хIаьта цхьа шу даьнначул тIехьагIа уж, цIабаьхка, шоай вахар дIахо дIахьош хургба.

Урамаш тоадеш латт

Султигананькъан Йоакъап

Шолжа-Шахьарерча администраце, Грозненски оалача урамеш болх беш болча нахаца, кхетаче д'айихьар шахьара кулгалхочун г'онча волча Сейнарой Бахьаудина.

«Шахьарера моттигаш тоа аярах йолча къаман, федерални проекташка г'олла, ер бутт чакхбоалаш, Грозненски яха урам тоабеш, цун куц хувцаш дола балхаш д'адоладе лерх'и администрацен болхлоша», — йоах тхога бенача хоамо. Сейнарой Бахьаудина белгалдир, массе оаг'ув чулоацаш, из урам тоабича, машенашта, г'аш д'а-хьа ухаца наха дуккха аттаг'а, парг'атаг'а хургда, аьнна.

«Лакхе г'олла йолча газа турбаш Йолохьеш, хин лини тоаеш, керда асфальт буллаш, г'аш леларашта никь тоабеш, машенаш Йовттае лаьрх'а моттиг къоастаеш, эргаяккха лерх'и из моттиг. Болх йистеабьла, керда лампаш ехкача, хоза г'андаш дег'аца, нувхаш чукувса яьшкаш оттайича, кердача куцаца бахархой б'арг г'адбугаш хургба Грозненски оалаш бола урам».

Керда ишкол хургья шахьаре

Султигананькъан Йоакъап

Мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас баьча соцамах, «Дешар» яхача къаман проектага г'олла керда ишкол хьалбеш латт Шолжа-Шахьаре. Д'адахаца шера

аьхки д'аболабаьбар из болх. Ишкола д'аденна доазув 2.8 гектарага кхоачаш да. Йоккха, беркате ишкол я хьалбеш латтар. Цу хозача моттиго г'аэцаргда 720 бер. Выгонни яхача урам г'а хьаеш латтача ишкола болх мичахьа кхьаьба

тахка баха хилар шахьара да вола Йумарананькъан Аслани, цун г'ончаши, администраце-ра кхьбола болхлойи», — йоах тхога кхьаьчаца хоамо.

Таханарча дийнахьа, ма даггара кхьаьгаш болхлой боахк,

ишкола доазон г'а. Берашта эшаш мел бола кхоачам латташ, беркате ишкол хургья цох, тоаяь яьлча, Дала аьннадале. Лаьрх'ачунга хьежача, укх шера лан хьалхарча бетта бераш г'аэцаш, ший налараш хьаелла езаш я керда ишкол.

Наькьаш дехкарий болх къоабалбу Росавтодоре

Коазой Мадина

Укх деношка, РФ наькьа боахама викалашца, шоайла д'аюха в'аший гуча кепара, Росавтодора кулгалхочо Р. Новикова кулгал деш, гуллам д'абихьар. Цига белгалдир Галг'ай Республикан наькьаш дехкаш болча наьха болх лакхача боарам г'а хилар, аьлар автодора Министерствон кепайоазон болх лелабараша.

Оаха хоам баьбар, кхоь федерални программа чакхйоаккхаш хиларах вай республикан доазон г'а. Царех эггара йоккхаг'яр «Кхерамзлен дика наькьаш» яха къаман про-

ект я. Кхьйола ши программа, уж я «Юртара доазонаш массе оаг'орахьа дег'адоалар», «Новкьостал» яха программаш.

Белгалдоаккх, карарча шера «Кхерамзлен дика наькьаш» яхача программах автодора Министерствос шийна дехар г'аийцад 28 км б'аьха никь тоабе.

«Кхерамзлен дика наькьаш» яхача къаман проекта чуйоаг'аца 10 объектах, къоь ханал хьалха йистеяккхай, юхейсараш д'айолаяьй, цьхьаннахьа болх д'ахо д'ахьош а ба. «Юртара доазонаш массе оаг'орахьара дег'адоалар» йолча программах карарча хана шиннахьа болх д'ахьош ба,

лаьрх'а хиннача йиьнех. «Новкьостал» яхача программах цхьа объект мара яцар лаьрх'а хиннар, из, йисте а яьккха, д'ачуеннай», — аьлар наькьахой боахаме.

Хиш ц'ендеш латт

Султигананькъан Йоакъап

Б'аьстан хана, дог'аш доладелча, хиш нувхех, б'ехача х'амаех хьалдуз. Геттара хий айдалара кхерам болаш хул из г'улакх, цунга хьежжа, хиш ц'енде араьлар цу г'улакках бехктокхаме бола болхлой. Шолж ц'ендеш, боккха болх д'абихьар укх наькьа.

«Лийга яда гаьнаш, чура б'еха х'амаш д'айоахаш, парг'атта Йодаха йиш хург'йолаш мукьадаькхар Шолж», — йоах тхога бенача хоамо. Цу г'улакха болча болхлоша яхачох, ший ханнахьа цу тайпара болх д'абихьаро, дог'аш латтача хана, хий айдаларца дувзаденна зе хилийтац.

Султигананькъан Йоакъап

Галг'айчен 40% бахархой г'ехьа ба, керда хиш дола моттигаш хьалбьара: республико доал деча моттигашка ламарч а доккхаг'дола хиш а хьадара. Цунна тешал ду 100 сагага даьча хаттараша, уж хаттараш делар «Сердало» газета корреспондента, карарча шера бекарга бутт д'абоалаш.

30% наха лоарх'и, хиш дола моттигаш дукхаг'а хилча, мехкара экологе хьал тоалургдар, социальни а лалама а оаг'орахьара вахара хьалаш дикаг'а хургдар. Карарча хана, республике массекх хиш дола моттиг я. 10% гаргга болча наха лоарх'и, хин керда моттигаш нийсаг'а хургьяр, г'ишлош хьалбьеча юхе хилча.

Галг'айчера 40% нах хиш дола керда моттигаш хьалбьара г'ехьа ба

«Дийна классика» яхача яхья шоллагича даькъе котбаьннараш хьакхайкабир

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIайче «Дийна классика» яхача къонача дешархой Ерригроссе муниципальни даькъ тIара яхь чакхьяьлар, аьлар «Сердало» корреспондентага из дIайихьараша.

«Кхела доакъашхой бар ЦДТЮ говзанча Гетаганаькъан А. (кхелахошта хьалхалаттар), Насарен района Iаьлий-Юртарча гимназе» эрсий метта, литературан хьехархо Угурчанаькъан Ф., дешара Урхаллен болхлой Дзовранаькъан Ф., Бохтаранаькъан З., Шаденаькъан Г. Дешархой яхье пхий котваьннари итт совгIати белгалдир.

Котбаьннараш: «Насарен № 5 йолча ишкола» дешархо Томбенаькъан Фатима. Цо дийшар «Наьна дог» яха Ю. Яковлева дувцар. Чуранаькъан Муслима ийишар Оалмазанаькъан Бориса «Мел вах дагадоагIаргдолаш» яха стихотворени. Из ва «Насарерча № 9 йолча ГБОУ дешархо. Шаденаькъан Софийа «Нана» яха А. Дружинина монолог ийишар, цо «Насарен-Шахьара № 11 йолча юкьерча ишколе деш. «Лицей-берий беш» ГБОУ дешархочо Марзенаькъан Саида, «Ай, да Пушкин» яха Постников Валентина стихаш ийишар, ГБОУ «Магас-Шахьара дешара центра» дешархочо МежидовIар Адама Джек Лондона «Мартин Идена» даькъа дийшар.

Бераша «Дийна классика» яхача вай мехка хулача даькъе даькъа лоацаргда.

«Сцена тIа араваннача хана, эхь хетар сонa, деша волавелча дIадаьлар из. Аз укх конкурса кийчо ю дукха ха яр, Къоастой Мадина хьехамча а йолаш, из зехьа а довнзар», — аьлар цьхан доакъашхочо КIаценаькъан Дауда.

ГалгIайче кийчлуш я «Коталон диктант» язде

Коазой Мадина

Насарен № 1 йолча ишколе «Коталон диктант» яха болам вIашагIбелларий кхетаче хилар.

Цунна кулгал деш вар «ЦаI йола Росси» яхача парте моттигерча отделене секретара гIонча Дидиганаькъан Ахмад. Цига дийцар ГалгIайчен доазон тIа «Коталон диктант» яха патриотически болам

дIабахьарца дувзаденна дешаш, аьлар парте вайцигарча отделене зарбан болх лелабераша.

«ЦаI йола Росси» хинна а ца Iеш, из болам дIабахьа кийча я Россе тIема-исторически юкьарло, царна новкъостал де дага ба паччахьалкхен, наьха юкьарча моттигий, Iаьдала гIулакхаш тIара болхлой.

«Карарча шера «Коталон диктант» мехко кхозлагIа язду, хIаьга из нийслу бекарга бетта 27-ча дийнахьа. Вай республи-

ке цу гIулакха хьакъостаяьй 62 майда.

Шоашта исторех ховш дар хьагойта таро я йоазонца а иштта диктантпобеды. рф сайта тIа а.

«Дерригаш а «Коталон диктантаца» хургда 25 хатгар, царех 20 юкьарча тIема-исторе темах, пхий — моттигерча цу ханарча хьалашца дувзаденна. Керттгерча темаех карарча шера хургья, ЦIеча Эскарро котало йоаккхаш, Сталинграде,

Курске лаьтгача тIемаех, Донбасс фашистий бIехача гIозара кIалхарьяккхарах, Ленинград тIом лаьтгача шерашка мукья-яккхарах.

Иштта цу юкьедоагIаш хургда Нюрнбергски процессача дувзаденна дешаш. «Коталон диктанто» толаш хиннараш бе-харгба маьтсела (май) бетта ийлагIа дийнахьа Москверча ЦIеча Майдан тIа хургийолча Параде», — аьлар парте викалаша баьча хоамо.

Дешархой кхетам лакхбеш къахьег

Султиганаькъан Йоакъап

Магасерча ишколашка дешаш долча берий кхетам лакхбеш, болх дIахьош ба. Цох лаьца дувцаш, кхетаче дIайихьар ишколай кулгалхошца, шахьара мэр волча Орцханаькъан Зайта.

«ВIашагIкхетаре дийцар, кхувш латгача кагирхошта хIара денна хьехам эш, нийсаникь хоржаш дIабахара тIехьа. Хьехархоша тахка деза, урокашта тIерабувлаш, цар йоаю ха, мичахьа дIакхухьаш я.

Наркомани, терроризм яхача бIехача гIулакхашца цар був-

зам ца халийта хьажа деза вай, дерригаш оарцагIдаьнна», — йоах тхога бенача хоамо. Магаса мэро хьехархошта тIадиллар, урокех тIерабувлаш, цIагIара тIахьожам боацаш, шоашта ловчча тайпара ха дIакхухьаш лелача дешархой спискаш оттае, аьнна. Уж иштта лелара бахьанаш лохаш, уж юстардоахаш болх дIакхухьа безилга белгалдир. Къаьстта лакха тIахьожам лоаттабе беза, вахара хьал хала долча кагирхошта. Шахьара администрацен болхлошта а, цьхаьца декхараш тIадаьхкар шахьара кулгалхочо.

Проекташцара гIулакх даржаш латт республике

Гаьгенаькъан Мартина

Политехнически колледжа студенташта дийцар, тахан вахаре эшаш йолча проектех, цу гIулакха тIарча кагирхой лоархIамах.

«Кхетаче дIайихьар кагирхой гIулакхах йолча комитета болхлоша, «Smart» яха проект керте а оттаеш. Проектех болча оагIонна кулгал деш волча Местой Бахьаудина лекци массехк даькъах латташ яр. Эггара хьалхарча арIагIа студенташта довзийтар проекташ хьакхоллара гIулакх, цул тIехьагIа, хIара проектах шерра дувцаш болх бир. Эггара чIоарIагIа теркам

бир спикера проекташца гIолла кхоачашде лерхIачун, проект вIашагIйоллара бахьана.

«Проект хьакхолла, из йоаржае дуккха къахьегам эш. ЛерхIам боацаш хилча, цьхаккха хIама дIагIоргдац. Эггара хьалха, ше де лаьрхIачун сурт кхолла деза сага, цул тIехьагIа, де лаьрхIар вIашагIдолла, наха юкье доаржаде дукха болх бе беза.

Деррига кхоачашхилча, шоашта дагадехачох йоакхо еш хургда шо. Тахан вай республикан эшаш дола, пайда хургбола гIулакх вIашагIдоллар, цу хIаманга гIолла шоай цIи дIайовзийтар — из доккха дика да. Деррига хьахила йиш йолаш да, оаш къахьеге», — аьлар Местой Бахьаудина.

МагІалбика районо бокъонаш лораераша 780 грамм совгІа мефедрон хъаяьккхар

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІай Республіке ГІолла йолча МВД наркотикашца къовсам лоаттабеча урхаллен викалаша, шоай болх дІахъош, Кердача Реданте 24 шу даьнна Ярославль-Шахъара яхархо хъачуйоалайир. Цунгара кораяьй 40 даькъа йийкъа, 574,24 грамм мефедрон, аьлар «Сердало» газетага республикан МВД зарбан болх лелабераша.

«Цу дийнахъа бокъонаш лораераша Кердача Реданте лаьцар 27 шу даьнна Ярославль-Шахъара вахархо. Цунгара хъаяьккхар 212, 58 грамм мефедрон», — йоах хъабайтача хоамо.

Цу наха духъала уголовни ГІулакх хъадийллад, РФ Уголовни кодексак доагІа беса.

Техъарча хана вай республике хъачухъаш йола мефедрон оала наркотически молхаш дукхагІа хулаш йоагІа, цунга хъежжа совбоалаш латт, из «КІай Йоажал» лехаш, наркомани лелаераш. Хъем боаццаш къахъегараша хъакхухийтача хоама тІа, дукхагІа хулаш йоагІа уж.

ГІалгІайче кхел ергъа ши саг верах

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІай Республикан прокуратуро чІоагІдир ши саг верах уголовни беж беш дола ГІулакх, аьлар «Сердало» газетага региона тІахъожама боахаме.

«ГІалгІай Республикан прокуратуро чІоагІдир ши саг верах уголовни беж беш дола республикан вахарчунна духъалара ГІулакх», — йоах хъабайтача хоамо.

Хоам бу, ГІулакх тохараша дІабихъача балхо хъахъекхад, дІадахача шера бекарга бетта 30-ча дийнахъа ГІалгІайчен Шолжа районона чуйоагІа Мужече, лаьтта къайса шин сага юкъе дов даьнна хилар. Дов даьннача хана, бежкеш волчо Калашникова автомат тежа, ший юртахой — ши воша вийнав.

Уголовни ГІулакх, тахка аьнна, ГІалгІай Республикан Лакхехъарча суде дІадахийтад.

ГІаьлено деча зенах, дийцар берашта

ГІазданаькъан Ахьмад

Кердача Реданте доаллача культуран цІагІа, берашта дийцар, ГІаьлено сага унахциенон деча зенах. Из болх вІашагІбеллар яр Хамхой Іашат. Берий дукха хаттараш хилар, дегІа могашал эшаеш долча хІамах лаьца.

«Кхетаче дІайолайир, дегІа зе деш йола малагІа оамалаш берашта йовз хъожаш. ХІаранешийна хетар оалаш, дІаболабир болх. Цул тІехъагІа дешархошта дийцар наркоманаша, корта бохабу малар мелараша доаржадеча зуламах. Къаьстта чІоагІа терко йир, тайп-тайпара, могашала зе деш йола хІамаш узвара. Из ийрча ГІулакх, дукхагІа

даькъе, кхувш латгача хана Юмаду сага.

«ГІаьле - унахциенон духъала латта пен» яха видеоролик хъекхар берашта. «ГІаьле конфетех хувц аз» яха ловзар дІадихъар царна юкъе. Кхувш латгача тІехъен хъалхадаьккхар, хІара сага шеший могашал лорае езилга, воча оамалеш ший дегІ лораде из декхарий-

ла волга. Спортаца бувзам лелабеш, дегІа эшаш бола, нийса кхача буаш, зехъа ха ца йоаеш, лелача наьха вахар белгала хул.

Лекци йистейолаш, тайп-тайпара ловзараш дІадихъар берашца. Иштта дІакхухъача кхетаченаша боккха пайда лу кхувш латгача тІехъенна», — дийцар тхога культуран цен болхлоша.

«Тхо наркотикашта духъала да» яха болам дІабихъар

Гаьгенаькъан Марина

ГІалгІайчен Шолже «САКРИ» ЧПОУ колледже, шахъара наркотикашта духъала къовсам лоаттабеча коммисе викалаша кхетаче дІайихъар студенташца, аьлар «Сердало» корреспондентага моттигерча администраце.

«Тхо наркотикашта духъала да» яха къамаьл дІахъоча юкъа студенташта дийцар,

царех хъадоала зулам мел чІоагІа да.

Из къамаьл дара цига баька хиннараш бар Шолжа-Шахъара администраце наркотикашца къовсам лоаттабара йолча коммисе викал, социальни политикан отдела кулгалхо Ціечой Х., ПДН инспектор Амринаькъан З., Овшанаькъан З, Дьякова цІерагІа стадиона кулгалхо Ганинаькъан С. Студенташа лаьрхІа ладийгІар шоашта беча хъехамга, шоашта бакъахъа хета

хаттараш а делар. Из доацаш а, коммисе доакъашхоша студенташта довзийтар уголов-

ни бежктокхаме озара малагІа бахъанаш да наркотикашца дувзаденна», — аьлар хоамо.

Болама юкъебахар къона эскархой

Газданаькъан Ахьмад

МагIалбикера моастагIа вохавеш, 1942-ча шера Тирка довкъашка лаьтгача 337-ча стрелкови дивизен оттадаь сийленг латгача доазон тIа шоатта дIахьош хилар къона эскархой. «Турпалхочун ци ма йоае» яхача проекта юкье чубодаш бар из болх.

«337-ча стрелкови дивизен

лаьрхIа, кхо метр лакха дола из сийленг МагIалбика доазон тIа оттадаьд 1978-ча шера, МагIалбик моастагIчунгара хьайоаккхаш лаьттараша. 1942-ча шера, гуйран шоллагIча бетта 10-ча дийнахьа, Махьмада-Хингаьна доацаш, моастагIчун лираетта йолаелар из дивизи. Дикка духьале яча вай майрача бIухоша, ший, кхоь километр тIехьашкатайсар моастагIий», — дийцар тха газета интервью

луш шахьарерча администраце. «Викинг» яхача, эггара чоагIагIа хиннача танкови дивизе а низ таанзар, духьале еш лаьтта вай майра бIухой бохабе. 337-ча стрелкови дивизен юкье хиннача Рахманов Ахмат яхача сержанта, духьале йоляяча дийнахьа моастагIчун

ялх машен йоагайир. Фашисташа лаьрхIар деха дIадахар! МагIалбике гIолла, Шолжа-Гала, Махачкала, Баку хьайоаккхаш, дIаваха лаьрхIа хиннача моастагIчоа шийна цаметтар дайра. Iаьржа йокъ мара хIамаца дуташ, дохадир вай бIухоша цар лаьрхIар.

Довна тIа даьнна денорг доаржа- даьрашта бехк бергба

Газданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен дешара, Илман Министерствос тахан таьха лаьрхIад керда арадаьннача, мехка довна тIехьа дIаюха доаржадаьча ишкола денорга хьал. Из бахьан долаш, социальни бувзамашка нах чоагIа раьза хилар.

«Сердало» газета ховш ма хиллара, мехка Илман, дешара министерствон лаьрхIа йолча комиссе, шийна керте Пхьеденаькъан З. а йолаш, из денорг бахьан долаш баьнна къовсам тохаргба, иштта ховргда цу тIа сурташ даьхара бахьан малагIа да.

Цу тайпара денорг арахийцараш бехктокхаме озаргба.

«Магас-Шахьаре, Наьсарен-Шахьаре гIолла йолча Урхаллен кулгалхочо Котанаькъан А. Х. яздыча каьхатах ховш да, ишколе дагIача берий деноргах йола проект вIашагIеллар «Айкен» ООО йолга, цул тIехьагIа из дешара урхалленашка дIадихьад. Даьша, ноаноша из денорг лерттIа тIаййцад. Бакьда моттигерча Илман, дешара Министерствоца из арадаьнна хилар дийцадац, хIана аьлча из Iаьдалца дувца дезаш цахиларах.

Денорг арахецара проект йийцараш Магас-Шахьаре, Наьсарен-Шахьаре гIолла йола дешара Урхалле я. ГIалгIайчен Илман, дешара Министерство ишколе леладеш дола денорг арахецача юкьейоагIаш хиннаяц е из арахеца аьннар а из яц, хIана аьлча цо духьала кинижкаш мара эцац, уж а федеральни дешара кинижкашта юкьейоагIараш хул. Канцелярски хIамаш эцар, цу юкье денорг а — из дешара организаце болх ба, укх наькъа из ишкол я», — аьлар тхога моттигерча Илман, дешара Министерстве.

ИнгГУ студенташта ахчанца новкъостал дир

Гаьгенаькъан Мартина

ГIалгIайчен паччахьалкхен университетте, хIара шера дIахьош йолча программа, ахчанца новкъостал дир 200 сага, аьлар университета студентий профсоюзни комитете.

«Вахара халонаш нийсьеннача студенташта делар ахча. Цу наьха таронаш халача хьале ийи хара бола болх дIахьош я кагирхой политикан отдел. Кастлуш, студенташкара дехараш хьаэцара дола балха шоллагIа дакъа дIадолалу,

царна белггалара новкъостал дара лаьрхIа. Из хаттар тIадахьа йиш я ИнгГУ Кертерча гIишлон 103 фусаме», — йоах хоамо.

Белгалдаккха деза, студенташта цу тайпара деча новкъосталах чоагIа гIулакх ху-

лилга, хIана аьлча кагирхой болх бе йиш йолаш бац, дешара тIерабала аьттув цахиларах, уж шоай дешара уйла е езаш хиларах. Таро йоацаш, боккха дезал болаш а ма бий цьхабараш, царна белггала новкъостал хул цох.

Хъажол де кийчо еш ба бахархой

Коазой Мадина

Хъажол де болхача наха эшаш йолча кийчонга хьожаш ба, цу гулакхакх бехктокхаме бола болхлой. Дѳадахача шера, малхбузен оагѳорахьарча мехкаша юкѳейоалайя санкцеш бахьан долаш, цхьацца халонаш ла езаш хилар вай мехкарча наьха. Укх шера, масахана ихача наькъашка гѳолла гѳоргба нах хъажол де.

Автобусаца Минводе дѳакхъача, цигара Дубае кхаччалца фецарча кемаца гѳоргба, цигара Макка кхаччалца автобусо дѳабугаргба. Хѳаьта эггара аттагѳола никъ ба вайцигарча аэропортера Мадинате додача фецарча кемаца хьор. Хъалхарча аргѳагѳа болхача наха латта мах 4 800 доллар ба, шоллагѳолча тура мах — 5 500 доллар хул.

Таханарча дийнахьа, хъажол де безам болаш, кхъхаташ дѳачуденнараш 380 саг ва. Республикан лаьрхѳа йола моттигаш — 1 300. «Иззал моттигаш вайна лургхиларах теша лов тхона. Еррига моттигаш хѳанз а дѳайийкъаяц», — аьлар цу даькъ тѳарча болхлоша. Ахкан хъалхара бутт чакхболалаш, арабовргба хъажол де болхараш. Из ха хъажача-лехь, дуккхадараш хувцадала тарлу.

Езача ханах дийцар студенташта

Бѳарахой Муслим

Іарпенаькъан Ювсапа цѳерах йолча политехнически колледжа студенташца кхетаче дѳайихьар дийшача наха: Мержой Адама, Малсаганькъан Мухьмада, Малсаганькъан Мухьмада. «Мархий бетта дозала, малагѳа хѳамаш лорадеш, из еза ха дѳаяхьа еза, дийцар студенташта.

Мержой Адама кагирхошта

хъалхадьккхар, ший уйлаш ца эшача хѳамаех лораш, баген доал деш, цѳена марха кхоабаш, дѳаваха веза хѳаравар, аьнна. Малсаганькъан Мухьмада белгалдир, кхъастта мархий хана, ганахьарча нахацара эздел, хоза гулакх лорадеш хила веза саг. Шийна могачох, дикача оагѳорахьа белгалвоалаш, дѳабахьа беза мархий бутт.

Шера цкъа мара боагѳаш боаца, камоаршалах, беркатах

бизза бола ер хоза бутт боча хила беза вай хѳаране дега. Дийшача наха кагирхошка дехардир, зуламе йола хѳамаш багатувсаш, увзаш долча гулакхех лорале, аьнна. Харцача наькъ

тѳа вайнача сага ший деррига вахар толхаду, наха юкѳе тешам бола саг хинна дѳаотта аьттув хургбац цун, кхы ше йоаккхача хана. Лорале шоаш, лорабеш шоашта гонахьарбараш!»

Хоза яхьаш хилар Арште

Бѳарахой Муслим

Арште доаллача культуран цѳагѳа, укх безача мархий бетта хетаяь беркате кхетаче дѳайихьар. «Культуран цѳен болхлоша берашта юкѳера кхъовсамаш дѳаидихьар. Цига деннача хаттарашца цар техкар, берашта малагѳа аяташ, сураш довз Кьорѳан тѳара.

Рамадан беттаца дувзаденнача хозача гулакхех, оамалех дийцар берашта, хъалхадьккхар, иштта еза ха латтача хана эггара чѳоагѳагѳа лораде дезараш малагѳа хѳамаш да. Дин дувцаш долча кхъамаьлага ладувгѳаш, чѳоагѳа гѳаддаха даьгѳар бераш», — йоах тхога бенача хоамо.

Хаттарий болх йистебаьлча, массане цхьана марха даьстар.

Белгалде деза, иштта еш йолча, дин дувцача кхетаченаша берашта юкѳе боккха пайда, беркат доаржаду, аьнна. Шоай дин кхы а чѳоагѳагѳа дезалу берашта, ишттача хозача наькъашка гѳолла.

Кхъаьнарча тептара кхъайле

Моллаша даь хьехамаш

Іарчакханаькъан Сали

Вай къам Сибре дигача хана, цунна юкѳе хиннаб дукха гѳалама нах, имамаш, моллаш, хьужаренаш яьха, Кьорѳа деша ховраш. Цхьацца вѳашагѳкетараш долча: мовлат дешача, зерата бийса йолча, саг веннача моттиге, саг йоагѳагѳа-йодача моттигашка гулбеннача нахаца кхъамаьл деш, цхьацца дингхьара хѳамаш дувцаш хиннад цар, кхыча дешашца аьлча, наьха хаттарашта жоп луш хиннад, хьехамаш деш хиннад. Цхьаболча наха шоашца зѳамагѳа тептараш (блокноташ) леладеш хиннад цу заман чухь, цар дувцачарех шоашта лоархѳаме да аьнна хетар дѳаяздеш. Иштта леладеш, йоазош тѳадола кхъанара тептар кхъаьчад сога а. Уж ший кулгача дѳаяздаьр хиннав Іарчакханаькъан Гѳойсолта Махьмадгири. Из ше воаца дукха ха я. Ше даь йоазош цо денна хиннад ший даь-вешийна, цунга гѳолла кхъаьчад из тептар сога. Деш вай тайп-тайпарча моллаша, Сибре ха йоаккхаш, дийцарех цхьадараш. Тептар тѳа дѳаяздаьча беса, хувца а ца хувцаш, доаладаьд лохера йоазош.

Тѳехьарча кхъарача дий-

нахьа, массаболча бетта, хъакима тѳаваха мегаргвац, цхьа де лаьрхѳа дола доккха хѳама дола мегаргвац. Абоезит-моллас аьлар из.

Іуйра ламаза тѳехьа 100 деша деза яахѳадий яха дош, вокх ламазашта тѳехьа 1-зза деша деза. Рузкъанна сагота хургвац аьнна аьлар Ахьмад-моллас . 24 пос. Кар. обл.

«Мухьмадун башарий, лакал башарий бал хѳува екъаьлун байнал хьажарий».

Ер дешаш хинна вола саг кьиноех цѳенлу аьннад Пайхамара с. т. І. Ахьмад-моллас аьлар из. 24 п. Кар. обл.

Деррига жайнаш 104 да, Дала доссдаьд пайхамарашка. 10 жай Адам-Пайхамарга доссдаьд, из мо кхыдараш.

Товрат доссдаьд Мусайга, Забур доссдаьд Дуадага, Инжил доссдаьд Іийсайга, Кьорѳа доссдаьд вай Пайхамара с. т. І. Даьлера салам-моршал хилда царна.

Шариѳата дай 6 хиннав: Адам – Нухьа – Ібрахѳим – Муса – Іийса – Мухьаммад с. т. І.

Пайхамараш верригаш бѳаь эзар ткъо эзар виь эзар хиннав.

Царех элчарчий 313 хиннав, ди кхайкош.

Аламтара Кейфа 1250 дийшача сага пѳаьраска дийнахьа, цунна кхерам бац ший моастагѳацох.

Пайхамара аьннад из.

Лиллахѳи ма фиссама вати. Амана рассулу. Ла юкалифуллоахѳу... яха кхо аят дийшача сага 3 ден, 3 бус шайтѳа чударгвац. Сахиллалца Дала гулакх даьрг ва из.

Уж кхо аят яздаь, гѳув чурча хица йоазув хьа а даьккха, шуша чу Іооттадаь, Іурра фетта из мийлача, хѳаманна вицлургвац, болх атта хургба цу сага. (Пайхамара аьннад из).

Инна-анзалнахѳи Іовужача хана 10 дийшача 7000 малайк сахиларга даргда из саг лоравеш. Инна-анзалнахѳу хица тоадаь, из мелча, цу сагах мунафикъ хила йиш яц аьннад. Пайхамара аьннад.

Алхьамдулилла иллази анзала Іабдал китаб пѳаьраска дийнахьа е бус из дийшача, цу сага цхьа пайдана доацача лазарех лазар хургвац, 1700 малайко маьл язбергба 3 ден, 3 бус. (Пайхамара аьннад из).

10 ЦИРК

Гарчакханаыкъан Сали

Дукхача наха хов хургдац цирк, циркуль яха дешаш цыхъатарра маан долаш долга. Го (круг) яха маан да цар шинне а. Цирке манеж я, из герга я. Го ба из, хлабта циркула дуллаш дола геометрически сурт а го ба. Цу гонна чухънахъа хул вайна гуш мел дола хлама, нагахъа санна культуран цу дакъага хъажавай долхе. Ширача Риме толаш хиннача полководцашка хъожаш йола, говраш хахкара, бийнаш детташ латара яхъаш хулаш йола моттиг хиннай из. Тахан дикка шербеннаб цу гон чухъа гойташ долча хламай мугI, цу чу мотциклаш хехка йиш я, тховнах Йоуллача муша тIа бе-бе кхераме гимнастикаца ювзаенна моттигаш йовзийт, пиллашца тамашаш гойт, ломаша, цлокъаша сагага ладувгI, из ваа а ца гIерташ, кхы а дукха да уж.

Цирк аьлча, из цхъа берий ловзарг долаш санна хет. Бакъда бокхача политикаша а тIехъа, цох лоархIама гIирс лоархIаш хиннаб, наха юкье кхетама болх беча дакъе. Масала, дунен къахъегамхой баьчча хиннача Ленин Владимир Ильича яьхад «...халкъ дешанза долча хана, массайолча искусствашта юкье вайна лоархIамерчарех да кинои цирки». Кхы а дукха дешаш доаладе йиш яр цирк хестаде, цун лоархIам бувцаш. Революцен халха лаьтгача сага аьннараш а кхоачам болаш да, цирк бегаш боацилга кхетаде. Нохч-ГIалгIай Республика йолаш, шин къаманна лаьрхIа цирк хьадаьдар Шолжа-ГIалий тIа. Со каст-каста ваха везаш хулар цига, газета культуран отделе болх беш хиларах. Цига хьаухача артистех, кердача программах язде дезаш хулар. Бокхий артисташ боагIаш а нийслора цига. Тахан мо дагадоагIа, цига Игорь Кио вена хинна. Кио яхаш тайпан цIи йолаш американцаш а ба. Бакъда Россее халкъа артиста дийцар, шоай дезалга из тайпан цIи мишта кхаьчай. Игор да Эмиль а хиннав цирка артист, иллюзионист. Цхъан дийнахъа шахьар тIагIолла хьавоагIаш, кинотеатра юхе бIаргадаьнад цунна юкьера «н» яха алап Йедежа кино яха дош, вешта аьлча, цига яздаь хиннад, кино яхача деша метгел, кио яха

Аьрдехъа йисте латтар Гарчакханаыкъан Берснакъ

Майрача наьха ловзараш

Дунен халкъашта юкьерча цирка денга

дош. Из дош хъаийцад цо ший тайпан цIи санна, Из тайпан цIи цун берашка а кхаьчай, дIачIоагIенна дIаяхай. Го дийзад яьшка чу йоаллача йола цо херх хьокхаш, сона хеташ, цун керттера номер яр из. Го вийзав Попов Олег, Куклачев Юрий, къаьстта берашта саьбердам боалача моттигех яр, уж арена тIа арабоалар. Иштга го вийзав царца Шолжа-ГIалий тIа вена Кекабидзе Вахтанг, ладувгIа йиш хиннай цун дикагIдолча иллешка. Хъажа таро хиннай караIомадаьча пиллашка, футболх ловзача жIалешка, говрашка, дукхача кхычарга. Къаьстта а майра нах ба аьнна хетар сона фецара гимнасташ, саг цецваллал хлама гойтар цар а пилхъа оалача муша тIа лелача сага а. Кхы а массагIа дар уж, Шолжа-ГIалий тIарча цирке гойташ хиннараш. Тамашийнача моттигех цаI яр аьнна хет сона, «Лоаман легенда» яхача программанна юкье дакъа лоацаш хиннача говрбаьреша гойташ хиннар.

Цу тайпарча тамашийнача наха юкье бар вай къамах хъабаннараш. Уж дешаш дизза доагIаш да аьнна хет сона вай мехкахоца Гарчакханаыкъан Нуредда Берснакъа. Дукхача наха вовза хургвац из, къаьстта тахан кхийнача вай кагийча нахан мехкарашгте. Цун ший баьханаш а да. Дукха ха я из кхыча паччахъа кара дIа а ваха, Америкерча Палермо яхача шахьар тIа вахаш а болх беш а вола. Кхы а нийсагIа аьлча, гIалгIай-хIирий тIом хинначул тIехъагIа, хийцар цо ваха моттиг. Къона волаш цига дукхагIа говраш лелаеш, царца болх беш хиннав из. ХIанз, къоаналгахъа лелача (69 шу даьннад цун), Берснакъ кIеззига аттагIа бола болх бе ваьннав. Цхъацца бизнес лелаеш ва хIанз вай мехкахо. Из хъаваьнна моттиг ТIой-Юрт я. Бакъда 1954 шера тушола бетта 24 дийнахъа из ваьв Казахстане. Вай цIаьдаькхачул тIехъагIа, цар дезал баха соца шоай дай баьхача юрта. Сона каст-каста хозар Нуреддах лаьца, из ТIой-Юртарча тика чу болх беш ва, яхаш. Карарча хана из а, цун фусам-нана Ужахъанаыкъан Мадина а боацаш ба. Цар дезале Берснакъ-ал совгIа Беслани, Берси, Фатимаи, Мовлатхани яхаш ши воI-ши йоI дар. Мовлатхан соца цхъана университетеш дешаш хилар, 1980-ча шера филологически факультет яьккха, маьре яха, Сипсой-ГIалий тIа яхаш я. Йовлой аьле язъийт цо тайпан цIи. Даим гIалгIай мотти литературей эрсий мотти литературей хьехаш хиннай из.

Берснакъ сона вайзар 80-ча шерашка. Со цу хана «Сердало»

газета культуран отделе корреспондент вар. Радакце кхаьчар Нугзаров (Хабренаыкъан) Тамерлана кулгал деш болча говраш хехкача цирка артисташта заслуженни артист яха цIераш яларах дола Нохч-ГIалгIай Республикан Лакхехьарча Совете президиума указ. Цун председатель цу заман чухъ Боканаыкъан ХьакIаьша Хьажбикар вар. Указа тIа хьоахавъаца массехк сага юкье вар Гарчакханаыкъан Берснакъ а. Цец а ваьлар со, дика а хийтар тайпан саг цIихезача говрбаьрешта юкье хилар а, цун къахъегам лаьхара мах беш, из еза цIи ялар а. Дукха тIехъа ца тетташ, из вовза, цунца вIашагIкхета лаьрхIар аз. Сона хезар из а цун новкъостий а Шолжа-ГIалий тIарча цирка балха юкье дакъа лоацаш ба, аьнна. Вахар со цига. Хаьтгача, Берснакъ лаха гIо дир сона, дукха хала де дезаш хлама хиннадацар из. Ший говрага хъожаш, из Iалашгьеш вар зIамига саг, сона гуча хана. Балха дувхаду барзкъа а, йIайха кетар а ювхаш, цох дIахьерчаш, вар юкьерча дегIара, гIийло зIамига саг. Иштга хила беза, хетаргахъа, говрбаьреш. Тенна, дегIа беза нах шоашта а говра а хала хул. Цу хана, даггара даьннадале а, 27 шу мара даьнна хургдацар цун. Велавенна, тIаийцар цо со, ший вахара а кхоллама а наькъах дийцар. ТIой-Юртарча юкьерча ишколе дешаш волаш, артиста никъ харжа безам болаш хиннав из. Къаьстта а дукха дезаш хиннад цунна халхараш. Дезар пайда бий, цIагIара боккхагIбараш цу гIулакха раьза ца хилча.

Цунга кхы тайпа вахара никъ харжийта лерхIаш хиннаб уж. Фу дергда? Шийна деза гIулакх хержача бакъахъа да е дац? Цу шин хаттаро дикка уйла яйт цунга. Ший классан кулгал деш йолча хъехархочунца дагавала лоархI цо. Вокхо могабу цун никъ, наькъа водаш эшаргдолча ахчанца а гIо ду. Иштга дIабодалу артиста никъ. Эскаре ваххалца цо болх бу «Вайнах» оалача Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен илле а халхара а ансамбле.

Тема гIулакх деча хана а, артистий тоабанна юкье волаш, вайнахъа халхараш деш хул из. Цигара цIавеча, кхел хувцалу. Из дIахет цирке говраш хехкаш болча кагийча нахах, царна керте латтар лакхе хьоахавъ Нугзаров. Духхьал говр хахка хар кхоачам болаш дацар укхаз. Чоалхне хIамаш кхоачаше дезар, эькхъаь йодача говран доал а деш. МалагIаш дар уж? Берснакъ кастта Iомавелар, мух санна хьийдда йодача говран тIера Iо а вувлаш, юха тIахувш; цун чукIийлен кIалгIолла чакхъаьнна, юха нувра тIа ха; хаька йодача говра тIа уралатта; иштга кхы дIахо а. Вешта аьлча, артиста де мел деза хлама Iомадаь ваьлар из. Укхаз цунна чIоагIа гIо деш дар говраш дукха езаш хилари, халхара ансамбле болх баь хилари. Ала деза, говрбаьрешца мел бола кагий нах хьалхагIа халхарчаш хинна нах болга.

Берснакъ сона гуча хана, дукха ха йоацаш саг йоалаь, дезал болаш вар. Цун фусам-нана яр Гатенаыкъан Мадина. Цо даь воI-йоI да Берснакъий, уж Москве бахаш ба. Шийца

леаеча хламаща дар цун гостролашка бахача даьха тайп-тайпара сурташ. Царех цхьада-раш «Мосцирка» артисташ латташ дар. Газета лаьрхIа аз хьа-хержар Берснакъ а, кхы мас-сехк зIамига саг а цIихезача артистаца Попов Олегаца лат-таш хинна сурт. Кастта газе-та оагIонаш тIа ара а яьлар цох йола дукха йоккха йоаца очерк. Пугачёва Аллаца даьккха а сурт да вай мехкаочун.

Дунен яхлагIдола дакъа дIалоацаш хинна вай мохк боха баьлча а, цул тIехьагIа а дук-кха нах доазол араьхарча мех-кашка дIааха баьлар. Иштта дIаваха, цу хана денз Палермо вахаш ва Нуредда Берснакъ а.

Из цига а говраш леаеш хиннав аьнна хезад сона. Ший говра сурт гойтад цо «Фейсбу-ка» оагIон тIа. Цу хьакъехьа массехк дош а яздаьд. Цо яха-чох, из я дикагIча цIех йола говр, цун 31 шу даьннад, хIаьта а шу даьнна IайгIар мо къона, куц долаш я из.

Цу моттигах хов вайна, Бер-снакъа цунна доал мишта даьд. Дика хьежавецаре, къаенна, тишъенна, дIаяьнна хургъяр. Хала хете а, Берснакъ ше-м дикка къавеннав, кIайвеннав, хьалха хинначох вIалла тара вац. Ше кхийнача, ваьха-ча Даьймехка гаьна вале а, из дагавоагIа мехкаошгта, цун толамаш хилар, из унахцIена волаш вахар а лов.

Цирк наха дукха дезилга ха йиш я, вайх дуккхабараш фокус оттае ловш, говр хаька, циск е жIали, шийга ладувIаргдолаш, караIомаде гIерташ хиларах. Цхьадола бер е воккха саг хул цIоагIа бегаш болаш, цо аьнна-ча хIамах сакъердам баьле, нах белалуш. Цу тайпарча сага чухьа вах клоун (жуккарг), цхьавар хул, велосипед ко дIа а хийце хехкаш, цунна чухьа эквилибрист вах, цхьавар хул сомача пхарсаьшца саг хьаль-айве, балам тIа оттаве могаш, иштта хул циркера низ бола ар-тисташ, цхьаволчо, кхо Iаж хьа а ийце, цхьаккха Iо ца божий-таш, арI-арIагIа урагIкхувс. Аз хьехача ишколе вар гетта-ра харцаьха лелаш, деша ца дешаш, кхычарга а ца деший-таш, хьехархочунна хIара урока тIа новкъарле еш вола кIаьнк. Цхьан дийнахьа со дIахьежача, переменах ловзар деш воал-лаш, бокъонца волча жонглё-

ра санна кхо Iаж хьалкхувсаш воаллар из. МоллагIча сага ду-лургдолаш хIама дац из, дикка Iома ца велча. ХьатIавийха, хье-хар дир аз:

— Хье иштта говза хила могаш вале, лертIа деша хIана дешац Iа. Хьох-м циркач а хила ма тарлой.

Аз яхар цо дIаййцар мот-таш вац со, дIахо а ший хьалха хинна «болар» дIахьош хилар из, цу школера дIавахалца.

Фокусник-м вайх моллагIа а хила тарлу. Дукха чоалхане йоаца фокус гойта могаш хул кхыметтел бер а. Царех цхьан-шин фокусах дувцаргда аз. Цхьатарра ши йовлакх да. ЦаI аьрда киса доалл, вож бе доалл. Ший бе доалла йовлакх аьтта кисара хьалдоаккх.

Цхьаьккха цхьа фокус я. Кар-ташцара 36 карт дерригаш цхьатарра да. Масала, «хьазил-га тIувсаш». Хьадаккхал, оал, моллагIа цхьа карт. Вокхо хьа-доаккх, фокусника бIарга ца гойташ, дIаюкъеделл карташ-та. Вокхо карташ кегадийя, кегадийя, цу юкъера хьадо-аккх моллагIа цаI, из «хьазилга тIувс» хул.

Вайцига лаьрххIа цирка хьаьй гIишло яц.

ХIаьта а вай республике тайп-тайпарча шерашка хин-наб Россее дикагIдолча цир-кий артисташ, къаьстта царех да Юрий Никулина цIерагIдар. ДIахо дIайодача хана, республи-ка дегIаухаш хиларга хьежжа, парIатаяларга хьежжа, хьаде дезаргда цирк а. Сона хеташ, берашта цул доккхагIа совIат хургдацар. Цу гIулакха вай хьа-кимашта эггара хьалха эшар да, бераш дукха дезаш хилар. Из хьадийлIача, вай къаман юкъе хургбар аьнна хет сона цирка артисташ. Вешта, уж-м хинна а хиннаб вай, Нугзаров дийна волча хана, цун говрбаьреша дер хьаде могаш, цо санна «Ло-аман легенда» оттаде могаш саг хиннавац. Царна юкъе кхы а, вайна ховча тайпара, гIалгIай хиннаб. Кхыйола а къаьхьа моттигаш хьахургъяр культу-ран болхлошгта, масала, цирка эш зIамига оркестр, дирежёр, манежа инспектор, артисташта гIо ду болхлой, хьакимаш, кхы-бараш. Сагувсаргда вай хана-йIоахал цкъа вай мехка а цирк хиларга.

Мархий бетта сагIа даккхар

Марха даста нах вIашагIбетт «Тешамо»

Гаьгенаькъан Марина

Ер мархий еза ха хьаьтта-ча денз, «Тешам» яхача, наха гIо деш йолча мотти-го «Алатау» яхача Наьса-рерча ресторане марха да-стийта 100 саг волаш, нах вIашагIбетт. Гулбераш, цхьан лостамагIа къаьхье-га нах хул, йистхила, багIа царна сапарIатарагIа хур-гIолаш. Мархий бетта 18 дийнахьа, 1600 сагага марха дастийта аьттув баь-ннаб цу беркатеча наьха.

Ма хоза, АллахIа хьал-хашка деза, маьл хургбо-лаш гIулакх да царна дага-дехар! Са шозза аьттув баь-лар цига нийсьяла. Укх бетта яхлагIча дийнахьа со яхар, культуран оагIон болх-ло йолаш. Пхи сахьат даьл-ча гуллу нах. Марха даста ха хьаотталехь, виктори-наш, пайдане дола ловза-раш хул цига. Ерача дийна-хьа цига гулбенабар фи-лармонера, вай мехкарча

массехк театрера, Магесе-ра культура, спорта, туризма болхлой. Иштта дIакхухьача кхетаченаша тахан вайна юкъе доккха дикаш доаржа-ду. Нах шоайла бовз, барт, безам цIоагIлу. Викторино оттадаь кергтера декхар — эрсий дешаш гIалгIай метта-ла дахар.

Кхетаче дIахьош волча Цечой Амира хаттараш дешача юкъа, шоай лоIаме гIо деш лелараша тоабай жопаш дIаяздора. Тхона таржам де ца хайна дешаш Iудийшар. Уж дар бинокль, остров, то-пливо. Ши тоаба маIача нахах латташ яр, цаI — кхал-нахах.

Котало кхаьчар кхал-наьха тоабанга. Белгал-де деза, цу берригача наха-га марха доастийташ дола гIулакх, Даьла духьа лелаш волча цхьан дикача сага шийна дIатIаййцалга. Ший ци яккха пурам деннадац цо, деш дола дика шийнеи АллахIаи юкъе хургдолаш. «Тешамерча» наха эшаш

мел дар Iалашдаьд гулбена-рашгта. Ламаз эца, хьаде мот-тигаш я цига. Укх бетта 8-ча дийнахьа цига гулбелар сур-танчаш, йоазанхой, «Серда-ло» газета болхлой. ГIалгIай викторина дIайихьар цига ялх тоабан юкъе. Гетта-ра дезаденна дIадихьар из гIулакх кхетаче баьхкараша. Цул совгIа, вай дин довзий-таш йола яхьаш хилар. Хий менна марха даьста, ламаз даь, тIаккха шу дуаш марха даьстар гулбенаараша.

ЧIоагIа хоза, дог гIоздоалаш дIайихьар из сайре наха. ВIаший йистху-лаш, белаш, пайда эцаш яь-ккхар цар из ха. Массане цхьана дIаайгта сурт даь-ккха, баркал аьлар из берка-те гIулакх дагадийхарашта. Иштта дола вIашагIкхетар дег чура ханахьа дIадалац. Цо цIоагIбу юкъера був-зам. Доккха баркал ала лов цIаьккха а, из дика болх дIахьош болча «Тешам» яхача моттигерча наха. Ираз долаш хилда цар наькъаш!

**МагІалбике
къаьнара
нувхаш чутувса
контейнераш
цѐначарца
хувцаргья**

ГІазданаькъан Ахьмад

**МагІалбика
вІаштГардаьча цѐной
коашка цѐна нувхаш
чутувса контейнераш
увттаеш латт, къаь-
нарьяраш дІа а йоа-
хаш. Цунах хоам бир
шахьара администра-
це.**

«Из хьалххе а техка-
дар, къаьнарьяраш дІа
а йоахаш, цѐнаяраш
Іоувттаергйолаш. ХІанз
укх сахьате уж латт
вІаштГардаьча цѐной
даькъ тІа. Цѐнош латт укх
урамах: Гарданаькъан
цѐрагІа урам, 27, 27а,
29, 29а; Нурадилова, 69,
71а, 73, 73а, 96; Оскан-
наькъан, 12, иштта Гоголя
32, 32а.

Контейнераш хувцаш
бола болх цкъа дІабихьа
Іийнабац. Ший аргІ-
аргІагІа хьабеш латташ
болх ба из. Нувхаш чу-
тувса контейнераш каст-
каста йохаш хул, дукхагІча
даькъе из нийслу цар чу
цайоагІа нувхаш тувсарах.

Масала, ГІишлон нув-
хаш товсаш нийслу бахар-
хоша цу контейнерашка,
тІаккха уж сихагІа йох», —
аьлар МагІалбика адми-
нистраце.

МагІалбика бахархоша
къаьч-къаьчача Іотувсаш
латт ГІишлон нувхаш, эг-
гара товса йиш йоацача а.

Цу тайпара болх ле-
лабеча наха ГІод тоха
доагІа, яха дешаш а цар
теркалдац.

Хьанна кхоачаргья «Экологи — хІаране гІулакх» яха преми?

Султиганаькъан Йоакъап

ПалГІайчен хьехамчаш, хье-
хархой «Экологи — хІаране
гІулакх» яха преми яккхара
шоашта ховшдар юкъедаола-
де йиш йолаш ба, аьлар «Сер-
дало» газетага республикан
Іалам лорадераша.

«ДІайолаеннай берий-он-
даргий «Экологи — хІаране
гІулакх» яха преми яккхара де-
хараш дІачуийду ха.

2023 шера шоай кхоллама
болх дІабыхийта йиш йолаш
да ялх шергара вурийтта шерга
кхаччалца ха яьнна бераш. Цу
юкъе дакъа лаца йиш я хьехар-
хой, хьехамчий», — йоах хьа-

байтача хоамо.

Премеш яхара бола болх
шийтта дакъа долаш ба. Царех
итт болх тІаберзабаь хила беза
экологена, блогерий балха,
мультипликаце балха, туризм,
сага хьакъала, исбахьален
кхоллама, дешара, иштта кхь-
долчунна. Ши дакъа хетадаь да
дезала, ишкола.

Белгалдоаккх, номинацега
хьежжа, цу проекта юкъе дакъа
лаца йиш йолаш да бераш, ка-
гирхой, боккхагІбараш. Де-
хараш дІачуийду тушола
бетта цхьоалагІча дийнахьа
денз, ардара бетта (октябрь)
цхьоалагІча денга кхаччалца
сайта тІа.

ДукхагІболча бахархошта цІагІара вахар мерзагІа хет

Султиганаькъан Йоакъап

Вай мехкарча 25% бахархош-
та лов, дукхагІйола ха шоай
цѐньюкъе яккха.

Из хьаьбекхар, 100 сагага хо-

аттам беш, дІабихьача тохка-
ма балхо. Белгалде деза, царна
юкъера дукхагІбараш 20-30 шу
хьалха кхьйола уйлаш йолаш
хиннилга. Бахархоша яхачох,
таханарча хана, нах кІезигагІа
ух хьоашалгІа, хьалха ихачул.

Тахан, дукха кердадараш даьр-
жа, моллагІбола хоам телефо-
наца дІабе йиш йолча хана,
наха юкъера дийна бувзам мел-
беннаб. 30% наха дийцар, шо-
ашта массахана цІагІа багІаш
хоза хет, яхаш.

ЦІагІа де дезараш дукха
хул, цхьацца болх чакхбак-
ка, берашца къаьхьага ловш
ба дукхагІбараш. 100% нах
кийча ба, лоалахочоа, гаргарча
сага гІо эше, ма хулла сихагІа
оарцагІбаха.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Е

Утерянный аттестат
серии №6542794, выданный
ГБОУ «СОШ-Детский сад» с.
п. Джейрах в 2003 г. на имя
Мусиевой Беллы Русланов-
ны, считать недействитель-
ным.

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Росохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
12 апреля 2023 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ №1435 Тираж: 2000 экз.

Лоамашка вIаштта кхаь дийнахьа лай токхам бар кхерам ба

Султиганькъан Йоакъап

ГалгIайчен лоамашкарча даькъ бекарга бетта цъхайтлагIча денгара дIадоладенна кхойтлагIча денга кхачалца, 2000 метр лакхача моттигера лай токхам бар кхерам болаш да, аьнна, хоам бир «Сердало» газетага республикан хатарех болча боахама кепайоазон болхлоша.

«Цу моттиге, лоамашкарча даькъ тIа, дикка лоа уллаш хилара белгало хоалуш я, из чухада тарлуш а да. Укх денюшка нах юхаозалуш хила беза, цу кIалха шоаш нийслургбоацаш», — аьлар МЧС болхлоша.

Белгалду, карарча хана Доккхача Кавказа дукъ тIа цун кьилбаседерча оагIорахьа лоа уллаш хилар. БIаьстан юхье, ара хаоттам хиларга хьежжа, лоа чухийдда ца Iеш, кIалха Голла докхий хиш да а тарлу.

Яхьашка дакъа лаьцар вай мехкахоша

ГIазданькъан Ахьмад

Машенаца хатар хиннача моттиге эггара дикагIа гIо деш бола болхлой белгалбеча яхьашка, шоллагIйола моттиг йоаккхаш, белгалбаьлар вай мехкахой.

Балкхарой мехка дIахьош хиннача яхьашка Кьилбаседа Кавказера 13 дикагIйола тоаба яр. Уж бар, цIи яьлча,

саг вайна, лозаваь хатар хилча, оарцагIухаш бола МЧС болхлой. «ХIара тоаба, авари хиннача хатаре оарцагIухача виь сагах латташ яр.

Царна хьалхашка лаьтта декхар — авари хиннача моттиге, ма хулла сихагIа машена чура лозаваь саг хьааравьккха, цунна эшаш дола хьалхара гIо дар. Боккьонца из хIама этгача санна, хьовза безаш бар яхьашка дакъа лоацараш. МЧС вай

мехкарча моттига кулгал деш волча инарал-майора Надежин Михаила баркал аьлар, лакха говзал хьокхаш, шоашта хьалхашкара декхараш кхоачашдаьча болхлошта. Цо белгалдир, шоай балхаца дуккхача шерашка Юмаяь говзал цар хьахьекха хилар. Шоайла пайда дIахьа эцаш, дIадихьар из гIулакх хатар хиннача моттигашка эггара хьалха гIо де ухараша», — дийцар тха газетага МЧС болх-

лоша.

Цъхайолча профессешка саг цаховш, дагадоацаш нийсвала йиш яц! Царех я наха оарцагIухаш йола професс. Цу наха лакха майрал хьокхаш, моллагIча моттигера нах кIалхарбоах, эггара хьалха оарцагIух. Вай мехкара цу даькъ тIа болх бераш, деналца шоай декхараш кхоачашдеш хьабоагIа дуккхача шерашка.

Коталон ди гаргадоаладеш

Даьхенца безам хиларах

Батайнаькъан Хьава

Сийлахь-боккха Даьймехка тIом — вай Даьхенна лоархIамерIа йолча исторе оагIонех цаI. Цу тIема шераша хьагойтар къаман низ, Даьхенцара безам мел чIоагIа ба.

Дукха ций Йомехкар, хийла наьна бIаргах хиш Йохар, юхавоагIаргва, аьнна, араваьнна къаман воI, мичав ца ховш, гаьнарча лаьтта аллийсар. Цъхабараш тахан а де доацаш байнаб. Боккха низ бар моастагIчо тийшача балхах советски къаманна тIабенар, хеталора иштта чIоагIа кийчо яь венача моастагIчунна духьала отталургвий-хьогI, аьнна. Бакьда цаI санна эттар советски халкъ тийшача балхаца, дагадоацаш, тIом хьакхайкабаьча гIаьрхочоа духьала. ТIема хьалхарча мугIарашка латаш хилар вай къаман кьонгаш а мехкарий а. Тахан а цар цIераш дика йовзаш, вайна дагалатташ я. Уж бар бизза шоай къаман яхь йола мехкарий, кагий нах.

Цудухьа котало а яккхар,

кхерабенна юхабаргбоацарех бар вай бIухой а советски эскар а. Уж хинна а Iацар уж-м, цига царна новкьостал деш бар кхалнах, бераш, боккхий нах. Даарца, тIадувхача барзкъанца га хьаллоацар бахархоша майрача бIухой. Иштта унзара ха яр, 1941 шера моастагIчо бехк-гунахьа доацача советски халкъага тIом хьакхайкабаь хиннар. Цу лирача тIем тIа 20 миллион саг велар, дукхагIа байнараш кьона салтий, эпсараш бар. ТIема духьальэтгача дукхача халкъашца цъхьана вай къам а дар. Цу ханашка вай геттара дукха хиннадеце а, тIем тIа ваха йиш йолаш вар, кхы уйла ца еш, сихонца кийчвелар.

Балтикера Даволавенна, Iаьржача фордага кхачалца долча даькъ тIа Сийлахь-боккхача Даьймехка тIом латгача хана, моастагIчох латаш хиннаб гIалгIай а нохчий а.

ГалгIайчен бIухой СССР доазаон тIа гIаьрхочох латаш хиларал совгIа, иштта хилар кхыча къаман викалашца цъхьана Польша, Чехословаки, Румыни, Австри, Венгри мукьай-

оаккхаш, кхыметтел Берлине а кхаьчар уж. Тыле кьахьегаш хиннараша доккха дакъа юкьедера цу тIем тIа котало яккхара. ГалгIайчен бахархоша, берригача мехка бахархоша санна, шоай низ ца кхобеш, ден-бус кьахьегаш, тIем тIа латтарашта эггара эшар — мехкдаьтта, буа кхача лоаттабир. МагIалбика мехкдаьтта доаккхаш хиннача кьахьегамхоша, ден-бус болх беш, бIаьзза дукхагIа балха толамаш совдоахар.

Шоашта могоар дIайохийтар тIем тIа. Тахан Украине Донбасс йоаккхаш дIахьош йола тIема операци санна, латташ хьал дар цу хана лаьттар а. Иштта дукха бIухошта посылкаш ухийташ хиннай бахархоша шоашкара. Цу хана, Нохч-ГалгIайче йолаш, къамаш шоайла кхотаденна дахаш хиларах, цъха дезал санна эттаб уж халонашта духьала. Статистико хьаяхачох 1941-1942 шерашка Нохч-ГалгIайчера 807750 сома маьха юкьара посылкаш яхийтай, хIаьта наха шоашкара а 2417 лаьрххIа дола совгIаташ даьд, уж хиннад 759000 сома маьха. 1943 шера итт бетта ре-

спубликан кьахьегамхоша 400 вагон совгIа совгIатий эшалонаш яхийтай. Уж хиннад: дулх, коартолаш, модз, даьтта, иштта кхыдола даараш. Дукха байнаб вай мехкахой цу тIем тIа. МоастагIа эшавеш, хьалхарча мугIарашка латаш болча хана, къаман моастагIий ба, аьнна, юхабоахаш а нийсделар. Уж ханаш а цар бахьанаш а вайна дика ма довзий. Дале а, дуккхабараш шоай цIераш а тайпан цIераш а хувцаш, тIом йистебаллалца фашист эшавеш хьабаькхар. Тахан а вайна дика йовзаш я цар цIераш. Уж наха биц а лургбац, хана йIоахал. Вай къам даим хиннад эшача кийча, денал, яхь йолаш, моастагIчоа духьала отталуш. Деникински тIом лаьтгача хана денз а, цу юкье белгалбаьннараш ма хиннабий вай. ТIаккха тIехьенгара тIехьенга кхоачаш, хьадоагIа из денал, майрал. Цар тIехьен а тIехье я тахан Украине цу блехача гIозара духьаллаттар, ала йиш йолаш да. Хьанна дага дар иштгал тIом дIабаьнна ха яьнначул тIехьагIа, Россе кьамий юха а тIема мугIарашка хила дезаргIа, аьнна. Тийша-

болх даим лелабаьб Россе на духьала цу хана а, хIанз хIаьте а. Цудухьа даим кийча хила дезаш хиннад вай Россе Iаьдал. ТIаккха эшача Даьхе бахьан хургвоаца воI малагIа ва? Иштта, цаI санна, эттар тахан Украине бодача тIема духьала вай къаман кьонгаш.

Шоаш дIакхаьчача денал, майрал гойташ, кхерабенна юха ца боалаш, моастагIа эшавеш, хьабоагIа уж тахан а. Дукха ба вай цига а турпалаш болаш белгалбаьннараш. Хала хете а, боабараш а ба. Цудухьа оал из, тIемо воI ваьвац, тIемо воI вихьав, аьле. Дукхача паччахьалкхенаша шоайла барт баь, Россе на духьалбаьнна, беш бола тIом ба из. Вай Даьхе лораеш латгарий сий лакха латтаргда даим. Цар цIераш яаргья вай дегашка. Уж бицбенна ха йоагIаргьяц вай къаманга. Яхь йола, денал дола гIалгIай къаман кьонгаш даим бусаргIа адамий дегашка. ИйслагIа май тIакхоачаш, дездеш дола коталон Ди санна, тахан Украине бодача тIема котало езьеш а йоагIаргья из ха. Сий долчун, сий ма довлда.